

447. Regöly, Kölcsey utca 34.
(KÖH 72001)

(Tolna megye) V

2009 során többszöri helyszíni szemlét végeztünk a telek területén. A lelőhelyre helyi lakos hívta fel a figyelmünket, aki elmondta, hogy évtizedekkel ezelőtt a telken álló halom oldalába pincét vágtak és a munka során régészeti leletek kerültek elő. A tárgyak egy része helyi lakosokhoz került, ezek jelentős részét informátorunk összegyűjtötte. A gyűjtemény erősen égett bronzékszer- és edénytöredékeket, pasztagyöngyöket és többféle csontfaragványt tartalmaz. A leletanyag nagy valószínűséggel a kora vaskorba sorolható.

A helyszínen egy külsején erősen lepusztult, 5–6 m magas halommaradványt figyeltünk meg, melynek Ny-i, növényzet által kevésbé fedett oldalán égett rétegek és kerámiatöredékek láthatók. A jelenleg használaton kívüli pince oldalfalában és plafonján egyaránt láthatók az egykori máglya nyomai: faszéndarabok, hamvak, égett bronzöredékek, több elkülönülő rétegben. Mindezek alapján a halom nagy valószínűséggel egy átlagon felüli gazdagságú kora vaskori temetkezés maradványa lehet.

MARTON TIBOR

448. Regöly határa

(Tolna megye) B, LT, Ró, Kö

2009 őszen régészeti bejárást, ellenőrzést végeztünk a Gyulaji Erdészeti és Vadászati Zrt. bekerített területén, melynek során a Regöly ÉNy-i határában lévő, a Bodzasi-patak felső szakaszának felduzzasztásával létrehozott Kisdádi-halastó partján, különösen alacsony vízállásnál, több lelőhelyet is találtunk.

Kisdádi-halastó 1. (KÖH 74787): Az É–D hossztengegyű tó Ny-i oldalán, teljes hosszúságban – bár eltérő intenzitású, de folyamatos – késő bronzkori telepjelenségekhez köthető nagyszámú és nagyméretű kerámiát gyűjtöttünk. A füves parton viszont alig találtuk nyomát a lelőhelynek, így a pontos Ny-i kiterjedését nem tudtuk megfigyelni.

Kisdádi-halastó 2. (KÖH 74789): A tó É-i végén, a mára elapadt forrás környékén, szintén a mederben talált néhány középkori jellegű kerámia kisebb területű és intenzitású középkori jelenlétre utal.

Kisdádi-halastó 3. (KÖH 74791): A tómeder ÉK-i sarkában őskori jellegű kerámia mellett nagyobb számú kelta leletet gyűjtöttünk. A mederrészen kívül a parton szintén nem találtunk semmit.

Kisdádi-halastó 4. (KÖH 74795): A halastó K-i medrében, annak is a D-i felén megdöbbenő intenzitású római kori lelőhelyet találtunk. A meder bejárható részét szinte teljesen elborító tegula-, tegula lateres-, imbrex- és mészkődarabok és a nagyobb számú kerámialelet egy római kori villa épületére utalnak. A szárazra került magasabb partoldalban, valamivel a vízszint fölött 20–30 cm vastagságban és kb. 10–15 m hosszan megfigyelhető

volt az épület omladéka is. Az erdőségben való tájékozódásunkat segítő erdészeti alkalmazott elmondása szerint 2005 körül a tómeder D-i felét dózerral mélyítették, amikor is a földet a magasabb K-i partra tolták ki, így ott is találtunk töredékes tegulákat.

Kisdádi-halastó 5. (KÖH 74797): A tótól ÉNy-ra, mintegy 400–500 m-re, a térképeken is jelölt vadetető környékén az erdőben, a részben avarral borított felszínen – főként állati tőrásokból – gyűjtöttünk középkori kerámiát. A megfigyelt kb. 100×100 m-es lelőhelyet K. Németh András a középkori Talddal azonosította.

Selyem-völgy (KÖH 75089): A halastó után a mintegy 2 km-rel délebbre, a bekerített rész szélén lévő Selyem-völgyben egy valamikori patak D-i oldalán, az erdőgazdaság által szántóként használt területen, erősen gazos felszínen nagyobb mennyiségű kerámiát gyűjtöttünk. A talált terra sigillata töredékek, ill. a szürke, korongolt házikerámia alapján a lelőhelyen a római korban település létezhetett.

Munkatársak: K. Németh András, Kovacsóczy Bernadett, Majth Zoltán.

CZÖVEK ATTILA

449. Sajószentpéter határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, LT, Kö

2009. február 12-én terepbejárást végeztünk a településrendezési tervhez kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány készítése érdekében.

Pipis-dombtól K-re (KÖH 64674): A városi temető fölött vezető DK–ÉNy-i irányú földút DNy-i oldalán, a II.03 jelű tervezési területtől Ny-ra, a szántásban kis mennyiségű őskori (kelta?) és középkori, valamint több 18. századi kerámiatöredéket találtunk. A leletek nagyjából 80×70 m-es területen, egy domb ÉNy-i lejtőjén helyezkedtek el.

26. sz. főút (KÖH 55048): A II.09 jelű tervezési terület DNy-i, a 26. sz. főúttól DNy-ra eső részének ÉK-i területén a friss szántásban megtaláltuk a már ismert régészeti lelőhelyek, 26. sz. főút 1. lelőhely és 26. sz. főút 2. lelőhely nyomait, nagy mennyiségű kerámiatöredéket és paticsot. Az 1. lelőhely esetében középső neolitikus, késő bronzkori és középkori(?) leleteket, a 2. lelőhely esetében pedig középső neolitikus és késő bronzkori leleteket találtunk.

CSENGERI PIROSKA

450. Sarkad, Nyékpusztai Tsz-központ

(KÖH 50851)

(Békés megye) B, Sza, A, Á

Sarkad külterületén egy szénhidrogén-kutató mélyfúrás területén, a Sarkad 254. sz. lelőhelynek az építkezéssel érintett részén végeztünk próba-, és megelőző feltárást 2009 nyarán, összesen 2225 m²-en. A területen 4 késő avar kori, 4 szarmata, 5 Árpád-kori és 9 bronzkori településobjektumot találtunk.

Ezek közül egy települést kerítő árok érdemel említést, amelyből bronzkori edények töredékei kerültek napvilágra. A további objektumokból – változatos alakú gödrökből – a feltárt terület É-i részén bronzkori edénytöredékek, a terület D-i részén pedig szarmata kori, avar kori és Árpád-kori kerámia került elő. Ezek közül jellegzetesek a késő avar kori, hullámvonallal és vonalköteggel díszített edények töredékei, valamint sütőharang jellegzetes darabjai. Egy Árpád-kori kútból és egy szélesebb árokból cserépbogrács peremtöredékei kerültek elő.

LISKA ANDRÁS

451. Sarród, r. k. plébániatemplom (KÖH 71221)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kö?

2009. július 20-án jelzést kaptunk, hogy a sarródi templom körüli csapadékcsatorna árkanak ásása közben a templom alapfalában falazott ívekre bukkantak. Még aznap Polgár Péter a helyszínen fényképfelvételt készített a templom körüli árokról. Július 24-diki szemlénken az árkok a templom körül már mosott kavicsal voltak feltöltve, kivéve az É-i oldalt, ahol a szentély melletti sekrestye alatt falazott boltív látható és a donga a sekrestye alá nyúlik. (A templom nem keletelt, szentélye É felé néz.) A betöltött árkok és a már bevakolt falak közt még kb. 1 m magas vakolatlan sáv látható, ahol a falszövetben több építési periódus is nyomon követhető volt.

A K-i hajófal mellett a mai toronysaroktól É felé 3, kb 80×80 cm alapterületű, törtkőből készült pilléralapozás maradványa látszott. A legészakibb már alányúlt a két világháború között épült újabb sekrestye küszöbének. (A téglák mérete kb.: 40×15×7–8 cm). A fal alsó részében feltűnően magas téglákból készült falszövet látszott. Ez néhol 30–40 cm magasságig, néhol 1 m-t is meghaladó szintig emelkedett. A templom tornya és a torony melletti D-i rész valószínűleg egy korábbi templomhoz való hozzátoldás. A templom K-i oldalán levő lizénák már a 19. századi átépítéskor, 1846-ban kerültek a fal elé. Ez egyébként abból is látszik, hogy a felmenő fal és a lizénák nincsenek falkötésben. A szentély Ny-i oldalán, a sekrestyefal találkozásánál egyértelműen elválnak a két fal, a sekrestye É-i irányú bővítése ez. Ezt a bővítést boltozták alá az É-i és a Ny-i oldalon. Az ívek akár vízfolyás, vagy a mocsaras talaj áthidalására, de teherhárító ívként is szolgáltak. A sekrestye D-i, feltehetőleg a templom legkorábbi részével egyidős szakasza szintén törtkőből épült. A falelválás itt is szembeötlő.

A fentiek alapján megállapítható volt, hogy a mai templom legalább 3 építési periódust tartalmaz.

1. Törtköves, nagyméretű téglákkal falazott rész. Azt nem sikerült megállapítanom, hogy a két falazási technika periódusbeli eltérést is jelent-e, vagy csak technológiai különbséget.

2. A nagyméretű téglákat körbeölelő falszövet, mely a toronyra és a Ny-i oldalon levő sekrestye É-i felére is kiterjed.

3. A K-i hajófalat tagoló lizénák. Ehhez a periódus-hoz valószínűleg még más átépítés is tartozik, de ez fal-kutatás nélkül nem állapítható meg. Ide kell sorolni a két világháború közt épült, K-i oldalhoz toldott sekrestyét, amelynek falazata egyértelműen különbözik a többitől.

A templom körül szórvány emberi csontmaradványok kerültek elő, nagy valószínűséggel a középkori(?) temető fragmentumai. Mivel a kiásott földet már elhordták, így leleteket nem találtunk, pedig a falak melletti rétegtrend, az azokból előkerülő leletekkel kormeghatározó lehetett volna.

Munkatárs: Weöreös András műemlékfelügyelő (KÖH).

NEMES ANDRÁS

452. Sáp, Halastó-hát (KÖH 67449)

(Hajdú-Bihar megye) Ő, Sza

2009. december 4–17. között a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok igazgatósága megelőző régészeti feltárást végzett a Bihartorda és Sáp között tervezett ivóvízvezeték nyomvonalára eső lelőhelyen, mely egy alacsony, É–D irányú háton található a Bihartorda–Sáp országút K-i oldala mellett. Az országút K-i árka mellett húzódó nyomvonalon 1,5 m szélességben és 325 m hosszan kutattunk.

A kinyitott kutatóárokban 80–90 cm mélységben értük el az altalajt. A sárga színű, kifejezetten agyagos talajban 43 régészeti jelenséget észleltünk (ezekhez 54 stratigráfiai egységet rendeltünk): 3 őskori mellett 21 római császárkori (szarmata), 1 újkori és 18 ismeretlen korú objektumot bontottunk ki. A 3 őskori gödör leletgazdagnak bizonyult, egy teljesen ép kerek őrlőkő mellett sok kerámiatöredéket és egy kiskérődző részleges csontvázat találtunk meg bennük. A vizsgált terület legintenzívebben a szarmata időszakban volt benépesülve, ebből a korból 21 közepes és nagy tárolóvermet tártunk fel. A vermekből számos kerámiatöredékekkel, állatsonttal, paticsdarabbal együtt 3 ép kerámiaedény és 3 orsó-gomb, valamint egy közepes méretű kutya csontváza került napvilágra. Egy árok a benne talált leletek alapján az újkorban készült; 18 feltárt objektumból nem került elő koruk meghatározására alkalmas lelet. Az ismeretlen korú gödrök és árkok mellett feltártunk egy agyagból tapasztott, vörösre égett külső kemencét és tőle D-re levő hamusgödört is; leletet egyikben sem találtunk. Az ismeretlen korú objektumok zöme, formája, mérete és betöltési rétegei alapján szintén a szarmata időszakban készülhetett. A feltárást sikeresen tisztázta a lelőhely D-i irányú kiterjedését. Északi irányban egy újkorban készült nagyméretű kubikgödör széléig folytathattuk a kutatást. Korábban a lelőhely É-i irányban, Sáp település felé folytatódhatott, de az újkori talajkitermelés ezen a területen mára már megsemmisítette a régészeti jelen-